

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZSMEGYEI TANÍTÓ-TESTÜLET.

FELÉLÓS SZERKESZTŐ: Dr. Ferenczi Zoltán.

Rovatvezetők: DR. BARTÓK ISTVÁN, CZIRJÁK ALBERT, RIEGER JÁNOS.

Megjelenik — július és augusztus havakat kivéve — havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 ft, félévre 1 ft 50 kr.

Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krral számíttatnak.

E közlöny beltartalmát illetők a szerkesztőhöz (polgári iskola); az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — Propper Ferencz egyleti pénztárnok címén — a kiadó hivatalba (csillagútea, 7. sz. a.) küldendők.

Gyulai Pál gyermekverseiről.

Gyulai Pál költeményei pár héttel ezelőtt jelentek meg 2-ik kiadásban. Az az érdek, melylyel fogadtattak e 35 éves költői pálya termékei, az a dicsérő meg elítélő kritika, mely rólok bevisszhangozva megjelent: mint akár a rokon-, akár az ellenszenv, akár az aesthesis, akár a politikai ellenlábasság vallomásai, azt bizonyíták, hogy nem közönséges a tárgy, melyről szóltak, nem közönyös a személy, kinék e gyűjtemény megnyilatkozása s nem közönséges a mérték, mely rája alkalmaztatik.

Nagy dicséreteket Gyulai nem kapott.

Az elismerések is inkább illették a kritikust, az aesthetikai szabályokat finomul alkalmazni tudó jártasgot, mint a természeténél fogva divus költőt.

Meg mások elismerést szavaztak a költőnek, de elítélték a politikust, ki inkább eszével, mint kedélyével tekinti a forradalmi idöket s azon álláspontot keresi, mit a historia se kapott még meg s természetesen a védelem tulságaiba esik.

Mások skepsisét támadják meg, vagy a hideg pessimistát itélik el, ki ugy látszik az őszintébb lelkese-
dést nem tudja megérteni s az okosságot többre becsüli a feláldozásnál, a szükségszerű bukást a halálnál.

Mások ugy találják, hogy kedélye nem elég kiapadhatatlan s kételybe merül az alanyi érzések festésében is, mintha bizony a művészet harmoniája az optimismusban állana.

Egyszóval Gyulai nem lángész, mert nincs benne láng. Ide jutunk a mi kritikánkkal.

Mindig kiváló egyéniség, nagy szellemi érték bizonyítéka az, ha a hirtelen ítélő kritika tartózkodik a dicsérettől. Amaz óvatosság, melylyel a hangulatunktól s eszmekörünktől eltérő dolgokat tekintjük, legjobb bizonyíték, hogy nem közönséges dologról van szó. Meg kell szoknunk a világítást, melyben élénk tűnik; be kell mélyednünk részleteibe, hogy megértsük.

Az kétségtelen, hogy Gyulainál következetes egyéniségről van szó. Költeményei nem csak tehetség szor-

ványos nyilatkozatai: látjuk, hogy bennök eszmékért és művészi tényekért vagy nagyszabásu elvekért tétetik szó. Nyilatkozatainak erkölcsi és kedélyi értéke van, melyre mindenki nagy mértéket alkalmazott s ez kiválóságának nevezetes bizonyítéka.

Elismerem, hogy a mit Gyulai költészete az olvasóban kelt, az inkább meleg érdek s kevésbé lelkesedés, inkább meggyöz, hogysen elragad, inkább kielégít és megnyugtat, mint felzavar. Compositiója mindig kielégít, kedélye mindig bizalmat kelt, eszméi mindig gondolkozásra ösztönöznek, nyelve mindig harmóniás zenének hangzik s ama világos tisztaságban, mely költészetének légköre: érezni lehet valamit a Goethe olympi derüjéből.

Költeményei nem valamely ismeretlen láng kitörései, hanem mély kedélylyel párosult ész alkotásai, mely az életből sokat megért, sokat megszeret s lelkében sokra viszhang támad.

A kedélynek e tiszta forrását, melynél Kastal forrásvize nem tisztább, akarom bemutatni röviden gyermekverseiből. Vagy tán azokat a gyöngyöket mutatom meg, melyek e forrásból felvetődtek, hogy következetesetek magára a forrásra.

Semmit se szeretek jobban, mint a mély kedélyt. Gyöngéden érző emberszeretetnek forrása ez, mely maga költővé teszi birtokosát nemesen folytatott élete által. E mély kedély, melyről én itt szólok, a legboldogítóbb, mert nem csak azt tudja éreztetni birtokosával, mi az övé, hanem minden mások érzéseit is felfogatni tudja. Oh mennyit is éreznek ezek, mert együtt tudnak érezni mindenkivel.

E nagy kedély birtokában van Gyulainak is.

Maga Görgey védelme is nála nem annyira politikai elv nyilatkozása, mint emberszeretetének vallomása, a ki végre is, a kedélylyel gyűlölöket leszámítva, legalább is a kételyig fentartá az érdeklődést tettei iránt másokban is.

E kedélye engedi meg Gyulainak, hogy oly szépen tud gyermekverseket írni, mint kivüle irodalmunkban senki. Mondhatnám gyermekké tud lenni s hallatja az

oktatni akarás unalma nélkül ama hangokat, melyek az emlékezet bűvös erejénél fogva néha a felnőtt ember szívét megédesítik a gyermekkor boldog napjaival s az élet bajaitól megviselt lélek visszaszáll amaz időbe, hol napsugáros volt minden, ártatlanok, játzsziak, gyermeketegek valánk s lelkünk hivatását a remények s nem a való szerint alkották meg.

Elmondom, ha már mint gyermek nem játszhatom, vagy nem álmodhatom át őket, hogy melyek Gyulai ilyen versei: A szél és a nap. Géza urfi. A vándor fiu. Az igazság és hamisság. A szarka és gilicze. A farkas és szunyogok. A két czicza meg a hamis gyerek. A pulyka és a veréb. Kis tű kezdi, farkas végzi. Krisztus és a madarak. A tyúk és a farkas verem. A kis fiu és csalogány.

Voltaképen mind ismertek ezek, mint gyermekkori tanulásunk kedves tárgyai s tudásunk édes örömei.

Sokszor tanítottam gyermekeket versre, de elmondhatom, hogy oly játszva, oly könnyen értve s oly szívesen mint a Gyulaiót, egyet sem tanultak s oly szíjósan egy se maradt meg emlékökben. Még most is örömmel emlékszem vissza, midőn egy olvasni még nem tudó kis öcsémnek megtanítottam a „Két czicza meg a hamis gyerek“ címűt s az egész család nevetése között mennyi gyerekes ökesszólással szavalta:

„Sirt-ritt, a hogy a száján kifért,

Föl nem venném száz forintért.“

A többi gyermekversei is mind ilyenek. Az a pár rímetlen formában feldolgozott népmese oly egyszerű nyelvű, mintha a próza sima, folyékony menetét hallanók s mégis a vers rhythmusának bája, zengzete vonz bennök, mely oly sokszor meg van népmeséinkben is mint ősi, rhythmicus, népies verselésünk visszhangjai, mint szózatai a hangzatosan, keresettség nélkül megnyilatkozó gyermekies nép érzéseinek. S valóban Gyulai pár népmeséje ez oldalról is megérdemli az aestheticus legélénkebb figyelmét.

A gyermekvers írók, sőt nagyon sokszor ugyanezt találok a gyermekek számára írt mindennemű könyvekben, különösen két hibába esnek, ez a két hiba: a sentimentalismus és a tulságosan s okvetetlen oktatni akarás. Nem gondolják meg s kedélyök miatt nem tudják megérteni sokan, hogy a sentimentalismus soha sem nyilatkozik a gyermekben épen azért, mert gyermekkorának birtokában van; ez az érett férfi kor tehetetlen ábrándozása s a gyermekversben ízetlen. Az oktatás meg szintén a tulságosan nevelni akarás czélzatos, érett bölcselkedése, mely a naiv gyermeknek ép oly kevésbé jut eszébe, mint a felnőttnek a pap prédikációja. Csak azért, mert valami erkölcsi és oktató tartalmu, soha sem marad meg fejünkben; hanem legyen szép s akkor erkölcsi hatása is meg lesz. Röviden, a gyermekverseknek olyanoknak kellene lennie, minőket Gyulai írt, melyek mindkét hibát kikerülik s szépségök miatt nem csak gyermekversek, hanem szép költemé-

nyek is. Gyulai nem az oktató, nevelő hangján szól, hanem gyermeki kedélyvel költőileg mesét mond s ez már valami egyéb. valami több mint komoly, rideg nevelőnek lenni. Egyik legjobb mód a tanításban, nem tanítani igen sokat. Az erkölcsös elbeszélések hatása, a mint bebizonyult nagyon kétes és Twain Mark nem ok nélkül gúnyolta ki őket. Valóban nem értem, ha a gyermek egy mesét megtanul, mért kelljen hozzá egy erkölcsi mondást is betanulnia, a mikre ugy is csak enmagunk tapasztalatai taníthatnak meg. A fő a mese tanításban nem a belőle kivont erkölcsi tanulság tudásának hatása, hanem a mese szépségének a kedélyt megragadó, nemesítő iránya. A szépség nemesít, a prédikáció mutat.

Ez az oka, hogy én Gyulai gyermekverseinek e kis cikket szántam s bemutatam lapunk olvasóinak őket, habár ismertek is. Azonban a könyv új kiadása derék alkalom vala, hogy rólok szóljunk, hiszen a kiváló emberek iránt legszebb hálája a világnak, ha éreztetjük velők a hatást, mit felfogtunk.

Még csak egyet említek meg. Van e kötetben három bölcsődal, melyeknél szebbet még népdal gyűjteményekben sem olvastam. Én nem is tudom mit mondjak e dalokról, oly kimondhatatlan szépek. Elolvasásukkor látni véled az anyát gyermeke bölcsője felé hajolva s hallani véled a finom, lágy énekhangot, melylyel gyermekének szenderbe hajló félbelsőjét álomba ringatja, mely oly halk és oly édes, mintha bűvös hangszerezen szellemkezek játszanának, vagy mintha álmunkban hallanók, mely a szív édes érzéseit szokta okozni.

De megálljunk, egyikét ide írom:

Egyszer egy időben

Bakonyi erdőben

Gilicze nem alszik,

Sírása elhallszik.

Oda megy a szunyog:

Haja, haja! dunnyog,

A tücsök is fujja:

Haja, haja, hujja!

Gilicze megunja,

A szemét behunyja,

Sírása nem hallszik,

Csendesen elalszik.

A gyerek is csendes,

Haja, haja kedves.

Ferenczi Zoltán.

Fáy András mint paedagog.

II.

Lapunk mult számában rövid vázlatban közöltük Fáy András általános írói működését, lássuk most részletesen paedagog írói munkásságát.

Első ilyenmű műve: „Próbátétel a mai nevelés két nevezetes hibáiról,” megjelent Pesten 1816-ban.

E műben egymással összefüggő kis fejezetekben adja elő a nevelésre vonatkozó nézeteit. Kiindulás pontja a természet, melynek törvényei bölcsék és változhatlanok. A természet érző lényeiének végczélja a boldogság és jólét. Szerinte e boldogság ösztöne s az annak elérésére szolgáló eszközök a természettől belénk vannak oltva, s hogy az emberek nagy része még sem éri el a végczélt, annak oka az értelem által korlátolt akarat szabadságában keresendő, mely gyakran a természet törvényei ellen küzd, s állati világára nézve betegséget s korai halált, erkölcsi világára nézve pedig büntetést von maga után.

A test és lélek összhangzó jóléte alkotja e boldogságot, melynek éltető eleme szerinte a vallás.

A léleknek egyes tehetségeit különbözteti meg, s mindeniknek külön-külön munkakört jelöl ki. E tehetségek munkássága között a kellő összhangnak kell lennie. A tehetségek szerinte állatiak és erkölcsiek, amazok alatt a testi képességeket, emezek alatt pedig a szív érzéseit, továbbá az akaró és megfontoló értelmet s ezek mellett az emlékező és képzelő erőt érti.

Az emberben születésekor e tehetségek szunnyadnak, s ezeknek alvó csirái hosszas gyakorlás után tökélyesbülnek még pedig két irányban u. m. erőben és terjedelemben. A tökélyesbülés eszközlői a kifejtés, a nevelés és az önformálás.

A nevelői működés segédeszköze a gyermek önmunkássági ösztöne.

A természetben nincs ugrás, s így a gyermek tehetségei is csak fokozatosan fejleszthetők, s a mennyiben nevelői eljárásunkban ezt szem elől tévesztenők, a természet büntetését vonjuk magunkra.

A nevelést cselekvő és mulasztó eljárásra osztja fel; amaz a tehetségek tökéletesítését tartja szem előtt, ez csak a fejlődés arányosságát eszközli.

A cselekvő nevelés eszközei az oktatás, példaadás és gyakorlás. Az oktatás vagy dolgok, vagy jegyek által történik; az elsőt a természet, az utóbbit az emberek adják elő. A példaadás az akarát képzésére hat. A gyakorlás a lelki tehetségek intenzív s a testiek extenzív erejét fokozza. A mulasztó vagy negatív nevelés a gyermek 10 éves koráig tart, ekkor a cselekvő veszi kezdetét.

A nevelés hibáira térve, kora nevelésének egyik főhibáját abban találja, hogy az értelmi képzést, vagyis jobban mondva a tulajdonképpeni oktatást igen korán kezdik. A túlszigázott oktatás a test elsatnyulását, s az önmunkássági erő csökkenését vonja maga után. Az oktatásban a közvetlen szemlélet szükségességét hangsúlyozza, s ezért nem a dolgok symbolumainak, hanem maguknak a dolgoknak bemutatását kívánja.

Az értelmi képzés tekintetében Rousseauval tart, ki Emiljét 12 éves koráig rendszeres oktatásban nem

részesíti. Fáy ezt tartja szem előtt, midőn a 10 éves kor előtti oktatás káros hatásáról értekezik.

A korai oktatást a növendék jövő boldogsága érdekében sürgetik a szülők, pedig ez által ép annak ellenkezőjét érik el.

A nevelés egyik legfontosabb feladatának tekinti a gyermek hajlamainak kikutatását, s a további eljárásban, azok figyelembe vételét. Ennek mellőzése hány genie kifejlését akadályozta meg!

Kora nevelésének egy másik lényeges hibáját az érzések túlságos ápolásában találja, mi szerinte elérékenyülést eredményez. Ennek okai: a gyenge testalkat, betegség, a korai értelmi nevelés és az érzéseknek cselekvő nevelése.

Különösen hangsúlyozza itt a kényeztető nevelési eljárás káros voltát. Ezzel kapcsolatban tárgyalja a phantasia művelését, mely a kellő korlátok közt fejlesztve a szépre és jóra serkent, túlzásaiban azonban a legkártékonyabb hatással van a növendékre. A phantasia beteges állapotát andalgási hajlandóságnak nevezi. Előidézői: a növendék dologtalansága, a mesék alkalmazása, mivel ezek az igazságot burkoltan adják elő, e tekintetben Rousseau nézetét követi, továbbá az érzelgős olvasmányok, főleg a regények, végül a színház korai látogatása.

A nevelés elősorolt hibáiban s e mellett az erkölcsi romlottságban találja Fáy főokát az újabb nemzedék elsatnyulásának.

A mű befejező szakaszaiban tanácsokat nyújt a nevelők részére. Nevezetesen ajánlja, hogy mindenekelőtt igyekezzenek a gyermek testi és lelki tulajdonait kiismerni, továbbá, hogy a tantárgyak közül a gyakorlati életben szükségesek mellett különösen a természet és a vallás köréhez tartozókat gyakoroltassák, s végül ajánlja, hogy az iskolákban a test gyakorlására nagyobb gondot fordítsanak.

Befejezőleg az általa nevelendő gyermeket rajzolja le, mely kép sokban emlékeztet Rousseau Emil-jére.

Visszapillantást vetve Fáy e munkájára, úgy találjuk, hogy pszichológiai alapja, az egymástól elkülönített lelki tehetségek felvétele, ma már meghaladott álláspont.

A nevelést cselekvő és mulasztó eljárásra osztja fel, s a kettő egymásután alkalmazandó. Hogy a cselekvő nevelést már a 10 éves kor előtt meg kell kezdenünk, hosszasan bizonyítunk felesleges. Különbösen is a nevelés e két iránya nem egymásután, hanem egymás mellett alkalmazandó.

Azon nézetével sem érthetünk egyet, hogy a képzelő erő s általában az érzések művelésére csak negatív hathatunk.

Nagyon helyes észrevételei vannak a nevelőkről: a kiknek szerinte értelmileg művelt, jellemes embereknek kell lenniök, mert csak ezen esetben hathatnak jó példájokkal művelőleg a növendékekre. A pszichológiában és antropológiában jártasságot követel a nevelőtől.

A hazai nevelőképző intézetek felállításának szükségességét érdekesen tárgyalja.

Kora nevelésének hiányait tárgyalva, helyesen említi első sorban a korai oktatás káros voltát, s valjon napjainkban nem áldozatául esik-e a nevelés az anynyira előtérbe nyomult oktatásnak?

A phantasia beteges állapotának előidézõ okai tárgyalásánál sok életrevaló s ma is figyelemre méltó megjegyzést találunk.

Altalában véve Fáy e munkája mély s e mellett

egészséges gondolkodásról, széleskörű világnézetéről, s valódi ügyszeretettről tesz tanubizonyságot. Művével nagy szolgálatot tett a hazai nevelésügynek, mert a közönység figyelmét ez irányba terelte, oly időben — 1816 — midőn nálunk nagyon kevesen foglalkoztak a paedagogiai irodalommal.

Többi műveiről folytatólag.

Rieger Imre.

T Á R C A

Diesterweg nézetei atya és anya, a gyermek természete, annak környezete, nevelése és oktatásáról.

(Rheinische Blätter.)

I. Atya és anya.

Isten maga teremtette a házasságot; a férfi a nő ö kölcsönös kiegészítés, egy szent egység kifejezéseül, a melyet a gyermek teljessé tesz. Egy család képezi csak valóban az igazi, egész embert. Boldog az ifju világpolgár, ha a család tagjait tiszta, feláldozó szeretet köti össze, ha kötelességét mindenki hiven teljesíti.

Ez a család javára irányuló teremtő, fenntartó tevékenység, s annak minden tagját átölelő szeretete képezi a családnak nemes eszményét, annak patriotizmusát.

Atya- és anyától öröklök a gyermekek a szívet nemesítő gondolkozást. Oly családi körben, hol szeretet uralkodik s nemesszívü házi barátok környezik, a gyermekek csak is boldogok lehetnek. Ily család a legnagyobb erények tűzhelye. Ehez azonban szükséges, hogy komolyság, tekintély, a gyermekeknek szülők iránti kegyelme sohase hiányozzék, semmi által ne gyengítettessék, hogy ott is fennálljon, hol a szülők nyilván hibával bírnak, ott is meglegyen, hol a szülöket nem vezérli csupa szeretet és jóság. De mit mondjunk ahhoz, ha látjuk, hogy a szülök több tekintettel vannak a gyermekek kívánságai- és szeszélyeire, mint ezek amazokra? Mily téves, megfordított viszony! Téves, mert az egész ház a gyermekekért van; pedig minden figyelem mellett a gyermekekre, azt kellene tennünk, hogy ne csináljunk oly sokat belőlök. Ismeretes tény, hogy az anya befolyása a gyermekre az első életkorban, mely a hetedik évvel végződik, rendkívüli; sőt az anyai szív e titkos hatalma nemesak az atya példaadását, hanem a szeretetben is minden egyebet felülmúl. A legmélyebb gondolkodók mégis elismerik, hogy ők nemes gondolkozásukat egy hű anyának, lelkesítő,

szép gondolataikat jó atyának példája által nyerték. Az atya és anya befolyása végtelenül nagyobb hatalom, mint minden kiseddóvoda és iskola. Mily szép gondolata volt Pestalozzinak, hogy a lakószobát tette az igazi nevelés helyévé, s hogy minden anya egy Gertrud legyen; de ezen czélt olvasmány, tanulmány által elérnünk, az álmom volt. A legtöbb szülő nem olvas, vagy képtelen a könyvekből magának tanulságot szerezni. Az anyatermészet potolja ki nekik a könyvvilágot. Istenhez ragaszkodnak. Legyen fáradozásainak legjobb eredményök!

II. A gyermek természete.

Melyik a legvonzóbb, legkedvesebb teremtmény a világon?

Bizonyára a gyermek. Ártatlan, tiszta szíve a legműveltebbeket, valamint a természet egyszerű emberét rokonszeny-, szeretettel tölti el. Képe a megnevesült emberiségnek: „Ha nem lesztek olyanok, mint a gyermekek, úgy nem juttok a mennyországba.“

Ők ártatlanok. Tekintetök bátor, szabad, mig szívek romlatlan. Ártatlanok, mert nem okai azon erkölcsi, anyagi nyomornak, mely a földön uralkodik; nem okai azon szennynek, melyben oly sokan közülök e földi életet megpillantják. Mit vétettek ők, hogy a külvilág belső, boldog, gyermeki örömeiknek oly kevésbé felel meg? Minő vétek terheli őket, hogy oly korán annak átka sújtja?

Ártatlanok, és mivel azok, azért nagyobb gond-, szeretettel öleljük őket magunkhoz, mint azokat, kiket nyomoruságok mellett nem szabadithatunk fel minden vétek alól. Mivel ártatlanok, azért tartjuk távol tőlök a rossz példát. „Jaj annak, ki ezek egyikét a legkisebb mértékben is ingerli! Jobb volna, ha malomkövet akasztana nyakára, s megfulladna ott a tengerben, hol a legmélyebb.“

Az ártatlan gyermekek miatt érdeklődünk a szülők iránt is, még akkor is, ha teljes javulásokat kétségbe kell vonnunk. Rosszaságukért féltjük a kisedde-

ket, mert általuk elpusztulhatnak. „Ki egy gyermeket vesz magához, az engem is magához vesz!”

Öröksége: az ártatlanság, az elfogulatlanság, a szerénység és a dolgok (boldog) nem tudása.

Boldog azon gyermek, kitől az emberek e drága javakat el nem rabolják. Nélkülök nem egy gyermek egészen boldogtalan lenne.

Minden született gyermekben megvan az általános emberi tehetség, mert a csecsemő nem akar semmit csak a mit a természet követel.

A csecsemő anyja ezt legjobban érti; enyhíti kedvence fájdalmait, s elébb nem nyugszik, míg ez nekie nem sikerült. E törekvésben az anyát valóban tisztelnünk kell! Ezért nyilvánul a gyermek rokonszenve anyja iránti szeretetté, odaadásában. Az első éveket a gyermek öntudatlan éli le. Hasonlóan egy fácskához, nem állja ki a vihart és szélvész. Az enyhe, tavaszi lég legjobban hat rá. Ez az anya odaadó szeretete. A gyermeki szívben a szeretet gazdag kincse van letéve, s a felnőttek iránti bizalom bennök természetes. Csak őrizték is ezt meg öveik!

Isten és emberek iránti kegyelet felnőtteknél nem egy; a gyermekeknél már nincsen meg ez a válaszfal, minél ifjabbak, annál kevésbé. A kis gyermeknél az anya minden, s ha nem sértünk e kifejezéssel, Isten és ember egyaránt. Tőle nyert, kapott mindent, részesül testileg, szellemileg mindenben. Érzése, gondolkozása, élete, szóval kedélye körébe lassanként feltűnnek atya, testvérek, háziak, barátok és a tanítók. Ezek ő benne élnek, ő bennök él, akaratjok akaratja, hajlamuk hajlama. A hol ez másképp van, ott az igazi viszony meg van zavarva. Azért a gyermek, mely egyebet akar, mint a szülők, nevelők, tanítók, a helyes útról letért, beteg gyermek. A helyes nevelésnek kell őt meggyógyítania.

A gyermekek olyanok és olyanokká lesznek, mint szülők és nevelők; jó szülők jó gyermekekkel, jó nevelők jó tanítványokkal szoktak birni, rosszak — rosszakkal.

A gyermek egész belső fejlődése hibás irányt vett, ha oly hatalmas tényezők, mint derék szülők és felnőttek rá már többé hatni nem tudnak, és sok hibát kellett a gyermekkel való bánásmódban elkövetni, ha állandóan engedetlen. Természeti erő, nagyság, tapasztalás, értelem, ügyesség rendesen mégis csak hatnak. A természetes gyermek nem ismeri a tettetést, nincsenek szándékos céljai, nem ismeri gondolkozása, érzései romlottságát; egyszerű, nyílt, igaz. Valóban a gyermeknél az igazságosság tulajdon, kedélyének tiszta tükre. A gyermek — tapasztalás szerint — nem tetteteti azt, a mit igazán nem érez.

A gyermek hűsége, hite sokat felölel, és így természetes, hogy elfogulatlanságában minden más gyermekhez is ragaszkodik. Jól teszi, érezze, de ne tanulja.

Játék a gyermek-élete. Gyermek, mely nem játszik, beteg. A gyermek legjobb játékszere egy más

gyermek. Játszva fejlődik a gyermek természetszerűen. Játék nélkül nem gyermek. A játék neki öncél, ezért boldog; e nélkül sem boldog, sem szép. Ne zavarjuk a gyermekek vidorságát. Mint a tavasz sugara a növényre, úgy hat a vidorság a gyermekre. Napfény vidorrrá tesz, s ha a tavasznak nincsen enyhe fuvalma, nem vagyunk boldogok, mert félünk, milyen lesz ősze. Így vagyunk a gyermekkel is. Ha vidám, fejlődik minden tehetsége természetszerűen, mesterköltség nélkül.

A gyermek tanulni akar; de nem csupán látni, hanem megérteni is, nemcsak figyelni, de felfogni is. Felismerni azonban csak azt tudja, a mire képessége van. Igaznak marad, hogy a reflexió a gyermekkor sirja, mert a gyermek az érzésben, a szemlélődésben él és kell élnie.

Lehet egy gyermek okos, s ily okos gyermekre örömmel tekintünk, de nem azon módon mint egy férfi s tegyük hozzá, hogy jámborsága és jósága is más, mint a megöszült bűnös. Végre ha a gyermek természetét felismerni akarjuk, ne figyeljünk csak arra, milyen a szülők- és testvérek között, hanem hogyan él, játszik hasonló közt más családok gyermekei társaságában.

Czirják Albert.

SZEMLE.

Eötvös-ünnepélyek.

Pár nap s itt van febr 2-ika, B. Eötvös József halálának évfordulója. Felhívjuk rá tanítótársaink, tanító-testületeink figyelmét, hogy akár e napon, akár József napján, márczius 19-én ne feledjék el megülni e nagy férfi emlékezetét, terjesztve ama fény tudatát, mit Eötvös lelke árasztott hazánkra, művelődésünkre. Ne feledjék el támogatni a begyült fillérekkel az Eötvös-alapot, hogy nagy súlyú czéljára erőt nyerjen vagy megosztra azt tenni, mit Péterffy Sándor a „Néptanítók Lapja”-ban (decz. 31) javasol, részben a Szent István szobrára is adományozni.

Az iskolai takarékpénztárakról.

Iskolai takarékpénztárakat az utolsó közlés óta a következő helyeken léptettek életbe: Poroszló (Ungmegye) áll. népiskola, kezeli Baulovics Sándor tanító; Kiskörös, izr. népiskola, kez. Sappiros Samu igazgató; Budapest, VIII. ker. stációútezei elem. és ism. isk. kez. Kömlödy Mór; Cserne (Trencsénm.) közs. isk. kez. Remenár János; Szigetvár, izr. elemi népisk. kez. Maislis Ferencz, Alexander Mór, Bruckner Erzsébet; Pinczehely, izr. isk. kez. Singer S. Mark; Hajdó-Szoboszló, IV. elemi isk. kez. Czeglédi Lajos; Nyarád (Ungm.) ref. isk. kez. Vass György; Gálszécs, áll. isk. kez. Lucsánszky László; Znióvárálja, II. áll. kép. gy. isk. kez. Alrich Vendel; Ganicsa, áll. isk. kez.

Luttán Miklós; Hodrusbánya, közs. isk. kez. Szekán Soma; Boglár, kez. Grünwald Ign.; Éperjes, izr. isk. kez. Springer M. Lipót; Mesztegnye, r. k. isk. kez. Magyar József; Brozova, izr. isk. kez. Heilpern Benő; Tóth-Komlós, izr. isk. kez. Lövy Gyula; Szegszárd, III. népisk. kez. Kálmány Károly; Ada, izr. isk. kez. Hiros János; M.-Szölgyén, izr. isk. kez. Friedmann Miksa; M.-Fehértemplom, szerb közs. isk. kez. Popovics György.

Az eddig bejegyzett szám 350.

Weisz B. F.
kir. tanácsos.

M. L. D'Henriet a rajzoktatásról.

A francia Manuel General 50 száma ismerteti e módszert, mely szerző következő műveiben van használva: I. A rajzolás észszerű módszere, 3 részben. II. A rajzolás módszere az elemi iskolákban. III. A kis gyermekek rajzoktatása.

M. d'Henriet a rajzoktatásban szokásos copizálás, másolás ellen harszol, mely mellett a gyermekek nem fogják megtanulni a legközönségesebb tárgy képét is lerajzolni. Másfelől nem tartja a rajzot csak múlattató tárgynak, mint a tánczot pl.

M. d'Henriet a rajzolásnak és rajzoktatásnak mély és igaz alapot keresett.

Szerinte a rajzolás az iskolákban nem pihentető tárgy, sem pedig kenyérkereső vagy művészi pálya kezdete. A rajzolás célja: megtanulni a tárgyakról helyesen olvasni s őket helyesen leírni. Vagy más szóval a rajzolás: az alak leírása. Ezt célozta a régi magyar kifejezés is, mely a rajzolást képirásnak s a rajzolókat képiróknak hívta.

A rajzolás tehát elemeiben inkább elméleti, mint művészeti tárgy, mely tanítja a gyermeket lassan-lassan a tárgyak ábrázoló kifejezésére; mely továbbá a kezét a szem szolgájjává teszi és a formaérzék fejlesztése által s a formának képben való helyes kifejezésének megtanítása által éretté teszi a lelket a szép befogadására és képzi amaz összhangzó s éles elmét, azt a vegyülését az észnek, képzelemnek és érzelemnek, melynek birtoka az izlést meghonosítja az írás minden fájában.

Most megelégszünk e, kétségkívül termékeny gondolat közlésével, majd alkalmat veszünk e módszert közelebről is bemutatni.

IRODALOM.

Neveléstan.

Második rész. Irta: Erdődi János. 1881.

Ára 1.30.

Nem rég azt olvastam valahol, hogy a német paedagogok hibájául azt róvják meg, hogy hosszadalmasan sok

apróékos dolgot minuciosus pedansággal sorolnak fel művekben és ez fárasztó arra, ki tanulni akarja. Nem akarom ezért a németeket védelmem alá venni; mert majdnem mindenik előszavában azt mondja, hogy az apróékos felsorolás által alapos akar lenni; s magamról szólva, engem az üyenek olvasása soha sem untatott, hanem a paedagogiai munkák olvasásánál két dolgot untam mindig. Ezek közül az egyik volt a bombasticus fellengés a nagy szavakban t. i. midőn hosszasan fejtegették, hogy a szülők milyen nemes és nagy dolgot bíztak a tanítóra. midőn gyermekeiket átadták nevelni; továbbá, hogy a tanítás által hogy lehet nagy hazafiakat nevelni s több effélék. A másik meg, ha az antropologiai és élettani részek hemzsegték a számos hibától. Ilyenkor mindig arra gondoltam: beh bolond az, ki az ilyeneket megtanulja és igazságoknak veszi. Szerencsémre ezen munka, melyet most bemutatok és a mennyiben nézeteimmel nem egyezőt találtam benne, bírálni fogom, e tekintetben kivétel. Tanulmányozása engem nem untatott és nyugodt lelkiösmerettel ajánlom pályatársaim figyelmébe is. Az első tizenkét lapot érdeklél és gyorsan olvastam, nem találva benne újat; de mi ezekben is írva van, szépen van összefoglalva és jó rendbe illesztve, nem feleslegesek rólok gondolkozni és tudni okvetlen szükséges minden nevelőnek. A 13-ik lapon, a mint ezt olvasám: „a nő-gyermekeknek jövő hivatása: a család csendes körében szeretetökkel munkálni övéik boldogságára,“ kedvem az olvasásra hatványozódott. Az író tehát nem rajong a nő emancipatióért. E helyen nem időzik sokat, csak röviden megmondja, hogy milyen legyen a párhuzam a nő és fiu gyermekekkel való bánásmódban. A 15-ik lapon a gyermekek fejlődéséről naplót, ugynevezett Jellemzöt kíván vezetnetni. A szerző szerint ennek 10 rovata lenne. Azonban, ha a szerző ajánlata szerint is nem minden gyermekről, hanem csak 10-ről kellene is egy tanítóknak ilyen jellemzöt vezetni, már ez igen sok munkáját venné igénybe. Ha a tanító a gyermekek állapotáról némi megjegyzéseket teszen, az szolgálhat neki némi tekintetben bizonyos körülmények között kiinduló pontjául és tájékozóul; de nem értem miért kell a szülők állapotára ilyen részletesen kiterjeszkedni. A hatodik pont alatt írja a szerző, hogy legyen a nevelés valóság-erkölcsi. Nem hosszasan; de mégis nagyon jól számítja elé, hogy a vallásos nevelésnek milyennek kell lenni és miért kell a nevelésnek vallásosnak lenni. Korunk vallástalan s a nevelés is érdek- és haszonhajhászó irányba tereltetik. Tudom én azt, hogy a jelen évszáz a nemzeti nevelés terjesztését írta jelszóul zászlójára; de vallás nélkül nemzet sem gondolható. A keresztyén-vallás a vallások leg-tökéletesebbje, és ezt korán kell a gyermekek lelkébe beoltani. Vallással lehet az emberiséget boldoggá tenni, vallástalan neveléssel soha. A nevelés egyes eszközeinek leírásában s különösen diaetetikájában nem olyan szerencsés a szerző mint az előbbi cikkekben, mert én azon nézeteit nem oszthatom, hogy a tápszerek említésénél azt mondja: „a kenyér és burgonya silány táplálék, a gyümölcsre vizet nem kell inni, dió és dinnye sok gyermeknek árt“, ezek előítéletes hiedelmek s a diaetikai élettan szabályaiban

nincs helyes alapjuk. Az anyatej helyett ajánlott számartej megjárja összehasonlítással, de nem az életben. A tej vegetívisei nem érnek semmit, nem gyakorlatiak, ma már ezeknél jobb surrogátumok vannak. A ruháznál azt mondja, hogy a meleg fejtakarók a szembetegségeknek vetik meg alapját. Nem tudok reá példát, nincsen eset rá, sőt a görvényes szembetegségnél a fő melege jólékonyan hat. De ennél még nagyobb hiba azt állítani, hogy a férgek elszaporodását elősegíti a meleg fej ruha. Az író az egészségügyi szabályok taglalásába a lehető legaprólékosabb dolgokig beleegyezik, sok olyant állít, a mit meglehet, hogy valahol olvasott, de állításai tévesek. Így „a gyermek szobában czélszerű a kívül fűtő kemence; mert így bátrabban hagyhatjuk a gyermekket néhány perczre magukra.“ Azért a néhány perczért kár ily czélszerűtlen fűtést használni, ha csak nem a Meisner-féle halhatatlan terv szerint van készítve, ilyent pedig drágasága miatt a legtöbb embernek nélkülöznie kell. Téved abban is a szerző, hogy az ujszülöttnek szemfájása a rossz világítás és meghülés következménye, és hogy a születés után csak egy héttel jelentkezik, mert az ilyenek mintegy a világra hozzák ezen bajt és ragály eredményeit. Azt mondja, hogy a lép-var az iskolás gyermekek gyakori betegsége: ha nem írná oda, hogy mit ért alatta, nem tudnám, hogy miféle betegség ez? de miután azt írja, hogy ez megkopasztja a gyermekek fejét, így már értem, de az elnevezés rossz; az orvosok e betegséget nem lépvarnak, hanem otvar-kosznak — tineanak — nevezik, az achorion gombák termékei. Az iskolai fegyelemtől hosszasan van írva és mindenre gond van fordítva, ritkán lehet nevelési könyvben az itt felhozott elveknél czélszerűbbet és okosabb tanácsot kapni, különösen a népiskolákat illetőleg. A jutalmazás és büntetés alkalmazásánál olyan gondos figyelem és tapasztalati tanácsokat ad a szerző, melyeknek valódi lélektani alapjuk van. Igen helyesen tette hogy könyvébe a testi büntetést is felveszi és nem megy át rajta egy-egy phrasisal, mint ma szokás, hogy a testi büntetés szükségtelen, vagy pedig, hogy a testi büntetést a törvény tiltja és ezzel az egész dolgot bevégeztnek tekintik. A nevelésben ez elvnek eldöntése fontos és nem elodázható. A szerző nagyon tapasztalatilag, a legjobb szempontból veszi fel és a módozatokat, a kivitel, a korlátok közé szorítást nagyon helyesen tárgyalja; de az okadatlásban azt az egyet nem találtam, melyre én a testi fenytés fő súlyát helyezve hiszem, hogy mindaddig míg a szülőknek szokása és kikerülhetlen, hogy gyermekeiket néha testileg is fenytésék, a tanító ezért van kényszerülve, hogy az ily fenytést nevelő gyakorlatában nem nélkülözheti. Korunk a szelid, humanus nevelés korszaka. Irni a papirra sokat lehet, az eltűri, s ha kellemest mondunk vagy irunk, az mindenkire jó hatással van; de az is igaz, mit bölcs Salamon mond: „a gyermekekben sok a szeszély, de a vesző elűzi azt.“ Én hiszem a bölcs király mondását s gyakorlati embernek tartom ezen munka íróját. Az anyagi, alaki és gyakorlati nevelés módszereit nagyon szépen csoportosítva és oly szabatosan írja le, hogy a néptanító mindig jó vezérfonalat fog ezen könyvben találni, valahányszor

útmutatásra vagy a már tanult dolgok felújítására szüksége lesz. A közvetett tanítási eszközök, u. m. tanterv, tantárgyak, ezeknek folyamokra beosztása, az egyes tantárgyakból elérendő czélok, olyan módon vannak tárgyalva, a mint arra az ifju tanítónak épen szüksége van. A népiskola összes tantárgyaihoz a módszertan is adva van, és úgy, hogy belőle bárki helyesen okulhat. Az iskolák felszerelésének kellékei és ezek a mi viszonyainkhoz alkalmazva szépen és érthetően vannak adva. A közvetlen tanítási eszközök vagyis a tanmód oly szépen van tárgyalva, hogy én a hasonnemű magyar könyvekben ezt sehol úgy nem találtam. Előttem e könyvnek még főbb bece abban áll, hogy a szerző a nevelő eszközök alkalmazását leírja az egyes tehetségek fejlesztésére s ebben oly szépen csoportosít, a mily könnyen és folyékony nyelven adja sorrendben a tehetségek képzésének fejlesztő módszerét. Nincsenek itt sehol elvont eszmék, nincsenek bombasticus szavak, hanem van benne értelmes pszichológiai levezetés és morális érzelem.

Végül ezen könyvről azt mondhatom, hogy valóban terjedelméhez képest sokat tartalmazó, derék munka; nem innen-onnan idegen szakmunkákból összeszedett, hanem eredeti és kerek egésznek tevő mű, melyet melegen ajánlok pályatársaim figyelmébe is.

Dr Bartók István.

A „Magyar Szemle“ czimű tekintélyes irodalmi havi folyóirat szerkesztését Bodnár Zsigmondtól Rudnyánszky Gyula vette át. A „Magyar Szemle“ havonként hat iven tartalmazni fog érdekesítő eredeti elbeszéléseket, rajzokat és költeményeket, politikai társadalmi és irodalmi tanulmányokat, aesthetikai, tudományos és ismeretterjesztő cikkeket, továbbá részletes, komoly és pártatlan bírálatokat a megjelent könyvekről, új színművekről, színészekről és írókról. Kiváló figyelemmel kíséri a lefolyt hónap összes eseményeit, védi az irodalom, a nyelv és a nemzetiség érdekeit, s megismertet a külföld irodalmi, politikai és társadalmi mozgalmával. A „Magyar Szemle“ munkatársai közé a legelső magyar írók és költők sorakoznak és a szerkesztőnek lehetőségessé teszik, hogy a „Magyar Szemle“ a magyar közönség legkedveltebb olvasmányát képezze. A „Magyar Szemle“ előfizetési ára egész évre 6 frt; füzetenként 60 kr. Az előfizetések a szerkesztőhöz Budapest, váci körut 72. küldendők.

Tedd, a mi kötelességed!

A kolozsmegyei tanítóegylet egyik régebbi közgyűlésén Finály Henrik ur „Mi minden telhetik ki egy lelkes néptanítótól?“ czimű felolvasásában arra kérte fel hazánk tanítócsángát: keresné, kutatná és gyűjtené az archäologiai adatokat, a régiségeket. Nem tudom hogy mennyiben volt sikere e felhívásnak; de, ha a legteljesebb mértékben lett volna, még akkor sem tartanám kielégítőnek az eredményt.

Az idézett kérdésre lehetőleg teljes feleletet adni — czélja jelen soraimnak,

A magyar tudományos Akademia, a Nyelvőr és a Kisfaludy-társaság évekről-évekre soha sem mulasztják el felhívni és kikérni a hazai tanítócsáng figyelmét: hogy gyűjtenők s küldenők be a népiyelvi és népköltészeti adatokat; de mi eddigelé se nem gyűjtöttük, se nem küldöttük be, holott ez nem szivesség, de kötelesség lett volna.

A nép között élve, azt és annak gyermekeit tanítva, nagyon természetesen ismernünk kell nyelvét, sajátosságait — vagy ha eddig nem ismerjük, multhatatlanul meg kell ismerkednünk vele; a történelem, földrajz s a természettudományok módszertana pedig gyakran és feltétlenül követeli, hogy e tárgyakban tanításainkat az illető helység, vidék történelmével, meséivel, mondáival, historiai nevezetességeivel, az illető vidék, környék földrajzi és földtani viszonyainak, állat- és növényvilágának ismertetésével (basis) kell kezdenünk: miből kifolyólag tehát ismernünk kell vidékünknek történelmét, történelmi emlékeit, nevezetességeit, meséit, mondáit, ismernünk kell földrajzi és földtani viszonyait, állat- és növényvilágát. Igen, ismernünk kellene, ha ismerjük; de szomorú tapasztalat, még nem ismerjük.

Nó — hanem hát ismerjük meg! Ismerjük meg első sorban is a magunk és az iskola érdekében, azután meg hazánk nyelvének gazdagítása, rendszerének fejlesztése, földrajzának, nép- és terményrajzának teljes és hű egybeállíthatása érdekében.

Gyűjtsük össze nyelvünk emlékeit, jellemző és sajátosságos szólásformáit, a tájszavakat, közmondásokat, a találó megjegyzéseket, adomákat, mondákat, regéket, elbeszéléseket, énekeket, dalokat stb.; keressük és kutassuk fel vidékünk történelmi emlékeit, romjait, maradványait, keressük és kutassuk azoknak történelmét; másszuk meg a hegyeket, havasokat, járjuk be a dombokat, keressük fel a forrásokat: s ismerjük meg vidékünknek földrajzát hűen, igazán; túrjuk és ássuk fel földünk talaját, rontsuk és bontsuk a hegyek szikláit: s ismerjük meg vidékünk földjének belsejét is.

Nó — mert ez kötelességünk!

Hogy akarjuk mi (nevelők, tanítók, tanárok) a népet a helyes, értelmes és szép beszédre tanítani, ha nem ismerjük az alapot, melyre építeni akarunk: ha nem ismerjük a nép nyelvét? Hogy taníthatunk történelmet, ha még saját vidékünk történelmét sem tudjuk, ha nem ismerjük emlékeit, nevezetességeit? Miként és mily tárgyi eredményel taníthatunk péld. egy messze távoli földrészről, mikor még saját házuk tűzhelyét sem ismerjük?

Az Akademiának s Nyelvőrnek felhívásai eddigelé eredménytelenek valának; pedig mily könnyűszerrel felelhetnének meg e felhívások igényeinek!

Csak jóakarattal s egy kis buzgósággal kell, nem több; s ez elég lesz.

A tapasztalat erejénél fogva úgy vagyunk meggyőződve, hogy a gyűjtéseknek csak akkor lesz kívánt sikere, ha ezen ügyet is az egyletek veszik kezökbe. Egymást sarkalni, serkenteni, az ügy iránti érdeklődést felkelteni és fentartani, s megbízható, hű és igaz eredményeket érni el: mindezt csak egyleti úton eszközölhetjük.

Megtörtént, hogy egy általánosan elismert és ünnepeztetett irodalmi tekintélynek egyik székely megyéből beküldötték egy székely népballadát; és ő nagy és tudományosan mivelte közönség előtt bemutatta azt, tanulmányt írt róla, s a műballadára vonatkozó poetikai elméletet — ezen nép-

balladából elvonva, igyekezett megállapítani. És a midőn a felolvasót megéljenzették és megtapsolták, kisült, hogy az a székely népballada nem székely népballada, hanem egy diáknak, egy fűzfapoetának félsikerű csinálmánya az egész.

Meg aztán a legtekintélyesebb hazai földrajzok egyike péld. Csikmegyéről, annak földjéről, népségi viszonyairól oly adatokat beszél, földjét úgy írja le, geológiáját úgy ismerteti, hogy mindennek fele sem való, fele sem hű; igen mert az adatok, miket szerzők bekértek és szereztek, nem voltak hitelesek, valódiak.

Midőn a gyűjtések ügyét az egyletek kezébe óhajtom adatni, az érdeklődés felkeltésén kívül, a gyűjtések öntudatos megindítása mellett főfőczélem, hogy az adatok — mielőtt használatba hozatnának — kölcsönös megbeszélés és utánnézés által előbb megbiráltassanak: hogy valódiak-e, hűek-e? Mert csak akkor használhatók azok nyelvünk tisztázására, anyagának gyarapítására és fejlesztésére, hazánk földjének, népének, geológiájának, állat- és növényvilágának teljes és valódi megismerésére.

Hogy a munka annál könnyebb és általánosabb legyen szükséges és ajánlatos, hogy az egyletek és körök kebelében ezen célra alakuljanak egyes szakosztályok; először is egy népi nyelvi és népi irodalmi szakosztály, a mely nyelvünk emlékeit, jellemző sajátosságait, a tájszavakat, szólásformákat, a nyelv hagyományait, a meséket, mondákat, regéket, elbeszéléseket, dalokat, énekeket stb. vidékünkön gyűjtse, keresse, kútassa; alakuljon egy történelem-földrajzi szakosztály, a mely vidékünk történelmi emlékeit, romjait, nevezetességeit felkeresve, azt megismerje és kútassa és leírja, a mely vidékünk földrajzát, népségi viszonyait, hegy- és vízrajzát tanulmányozza s az arra vonatkozó adatokat gyűjtse; végül pedig alakuljon egy geologiai-tervezetrajzi szakosztály, melynek feladata vidékünk geológiájának megismerése, föld- és közettanára, állat- és növényvilágára vonatkozó adatok gyűjtése lenne. Ezen szakosztályok az egyletek és körök kebelében alakulnának, azoknak támogatása és fenntartása alatt.

Mindenik szakosztály választ egy előadót, kihez a tagok az időközben gyűjtött adatokat beküldik, a ki aztán az egyleti és körüli gyűlések alkalmával legfeljebb egy órai szakosztályi ülésben az illető szakosztály elé terjeszti a beküldött adatokat a teljes hitelesség és valódiság megállapítása végett.

A szakosztályokra való alakulás különösen azért ajánlatos és szükséges, hogy az előadói teendők, mik az adatok rendezése, átnézése s hitelességüknek megállapításából állanak, megoszoljanak és könnyebbé tétessenek; de azért bárki tagja lehet mindhárom szakosztálynak.

Azon könnyen támadható aggodalom pedig: hogy ez által a tanító elvonatik iskolájától, az egyletek pedig kitekeltetnek eredeti céljaik medréből — mindenestre alaptalan és felületes; először, mert a vidék körülményes megismerése szorosán oda tartozik az iskola szükségleteihez s az a végett tett munkája a tanítónak részét és kiegészítő-

Melléklet a „Család és Iskola“ 1-ső számához.

jét teszi a tanításnak; másodsor meg a tanítóegyleteket illetőleg sem lehet aggodalmas a dolog, mivel ezen ügy felkarolása csak élénkítő kiegészítőjét, nem pedig fő-részt képezne az egyleti munkásságnak, azért az egyletek működhetnek eredeti céljaik érdekében továbbra is, minden elvonás és zavarás nélkül. Aztán meg itt a világért sem kívántatik a tanítótól, tanártól valami különös idő vagy fáradságbeli áldozat; egyszerűen csak az kívántatik, hogy a mit saját körében önkénytelenül is lát, hall, tapasztal és szemlél, ne engedje haszon nélkül tova repülni, ellenkezőleg: vegye észre, jegyezze le s a fent jelzett módon értékesítse. Értékesítse a maga és iskolája, azután meg a hazai tudományosság érdekében. A tanító-egyletek pedig, ha közébe veszik ezen ügyet, éppen előnyükre cselekszenek, mivel azt az itt-ott általános lusta vontatottságot, alakoskodást és közönyt, mely egyleteink nagy részének életét szomorúan jellemzi, élénk mozgékony-sággal, eleven és éber érdeklődéssel cserélnék fel, a minek nagyon természetesen az egyletek eredeti céljaira is meg lenne a maga üdvös eredménye, élénk és mozgékony lenne az egyleti élet. Aztán meg, ezen ügyben való törekvéseink által az irodalmi és tudományos világ érdeklődését nagyobb mértékben magunkra vonván, az egyéb célok mellett ugyan természetesen még állásunk és tekintélyünk emelését is fog-nók eszközölni.

Csak jóakarats egy kis buzgóság kell, nem több; s elég lesz!

Az összegyűjtött adatok aztán, ahogy valóságuk megállapítva van, szélesebb körben való felhasználás és értékesítés végett felküldetnek részben a Nyelvőrnek, részben a Századoknak, részben pedig a Földrajzi és Természettudományi közlönyöknek. E folyóiratok készséges örömmel fogják támogatni ezen érdekekben teendő törekvéseinket.

Kevés fáradsággal nagy eredményeket érhetünk el; tehát — tedd, a mi kötelességed!*)

Boga Károly.

A kolozsvári kereskedői tanoncz-iskola újra-szervezése.

Kolozsvár városa az iparos és kereskedői osztály kimivélésére az utóbbi időben nagy gondot fordít s e tekintetben mintaképül szolgálhat nemcsak az Erdély-részi, hanem a legtöbb magyarhoni városnak is.

A haladás természetesen az iskolaszékek, felügyelő bizottságok, egyletek, társulatok és egyes tanügyi férfiak s tanügybarátok buzgalmának köszönhető.

*) Az itt elmondottak a kolozsm. tanítóegyl. bánffy-hunyadi körének 1881. decz. 10-ki gyűlésén — „A tanítóegyletek munkaköréről tartott felolvasásomnak részét tették. Gyűlésünk magáévá tette az ügyet, s az alakulás és az ügy terjesztésének módozatait megállapítandó — előadó mellé egy három tagú bizottságot küldött ki.

Kérem a hazai tanügyi lapokat: sziveskedjenek, bár futólag az itt elmondottakról röviden megemlékezni. B. K.

Legujabban igen derék dolgot mivel a helybeli kereskedői társulat az által, hogy harminczkilencz éven át fentartott tanoncz-iskoláját egészen újra szervezte, a mai kor kívánalmainak megfelelőleg átalakította. Az újraszervezés lényege a következőkben áll:

A tanoncziskola felügyelő bizottsága és iskolai igazgatósága a mult év végén felhivta a helybeli felsőbb keresk. iskola igazgatóságát arra, hogy dolgozna ki egy tervezetet arra nézve:

a) miképpen lehetne az egy célra törekvő, egymást kiegészítő két iskolát egyesíteni;

b) minő tanterv lenne alkalmazandó a tanításnál, hogy az iskola az elébe tűzött célt elérhesse.

A fels. keresk. iskola tanári kara készséggel engedett a felhívásnak, a tervezetet legjobb akarata és belátása szerint elkészítette s a kereskedői társulat elnökségéhez benyújtotta. Az elnökség a közgyűlésnek elfogadásra ajánlotta, a mi meg is történt és így a két iskola a folyó évtől kezdve közös direkció és tanári kar keze alá került.

Az egyesítés módozataira vonatkozólag csak annyit jegyzek meg, hogy a tanoncz-iskola jelenleg is a keresk. társulat által választott felügyelő bizottság főhatósága alatt áll; a közvetlen vezetés azonban a fels. keresk. iskola igazgatójának hagyatott fenn. A tanulók felvételét és a felszabadulhatásra szükséges zárvizsgálati bizonyítvány kiadását csupán az elnökség engedélyezheti.

A tanterv főbb pontjai im ezek: a tanfolyam 3 évre terjed. A harmadik év végén zárvizsgálat tartatik s csak sikerült zárvizsga letévése után szabadulhat fel a növendék. A tanév minden évben január hó első vasárnapján kezdődik s tart ugyanazon évi december 2-ik vasárnapjáig. Julius 15-étől augusztus 15-éig szünidő van. A tanítás két hétköznapon (kedd és péntek) az estvéli órákban, vasár- és ünnepnapokon a délelőtti és délutáni órákban tartatik. Az egyes osztályoknak hetenként hét tanórása van. Tantárgyak a következők: I. osztályban, magyar nyelv, német nyelv, kereskedelmi számtan, kereskedelmi földrajz, szépirás. II. osztályban, magyar nyelv, német nyelv, kereskedelmi ismeret és levelezés, kereskedelmi számtan, kereskedelmi földrajz, szépirás. III. osztályban, magyar nyelv, német nyelv, kereskedelmi ismeret és levelezés, könyvvitel és levelezés, kereskedelmi számtan, szépirás.

Az ügyiratokat a magyar nyelv és könyvvitel tanárai megosztva tanítják.

A tanoncziskolát jó sikerrel végzett növendékek a felsőbb kereskedelmi iskola első osztályába átléphetnek.

Vajha az egyesítés és az új tanterv alkalmazása által a kívánt siker biztosítva lenne!

Dr. V. V.

Meghívás.

A torda-aranyosmegyei tanítótestület marosludasi köre ez évi első rendes köri gyűlését f. hó 18-án d. előtt 8 órakor tartandja meg a helybeli állami iskolában. A gyűlés sorrendje következő:

1. Ének a gyermekkar által. 2. Elnöki megnyitó beszéd. 3. A múlt ülés jegyzőkönyvének felolvasása. 4. Gyakorlatt tanítások: a) Jartó Imre által a földrajzból, a harmadik osztályban; b) Ágoston Mari által a „Beszéd-értelem gyakorlatok”-ból az első osztályban. 5. Vitatétel. Előadja Kanyaró Mihály. 6. Felolvasás Végh Mátyás által. 7. Indítványok. 8. Tisztujtás.

E gyűlésre ugy a kör t. tagjait, mint a tisztelt szülőket és tanügybarátokat tisztelettel meghívom.

Maros-Ludason, 1882. január 3-án.

Az elnök megbízásából:

Kanyaró Mihály, jegyző.

VEGYESEK.

— A gy.-vásárhelyi (Kolozs megye) ref. népiskola javára b. e. Takács János volt kolozsvári tanár a 60-as években bizonyos összeget tett le azon kikötéssel, hogy egy ideig a kamat is tőkésítették és az így megnevelt összeg kamatjából szegény sorsu tanulók segélyeztessenek. Az összeg pár száz frtra emelkedett, de a tanulók még nem részesültek segélyben. A takarékpénztárilag kezelt tőke egy része kivétellett és elköltetett az újból épített papi lakra. Ez eljárás megegyezik-e az alapító intentiójával? Aligha. Miután a nemes lelkű alapító nincs életben, az ő szelleme kényszerit felszólalnunk az alapítvány tiszteletben tartására és szeretnők, ha „Takács János iskolai alapítvány” czimen az alapító akaratja szerint évről-évre pontosan kezeltenék, mire annyival is inkább felhívjuk az illető egyházi hatóságokat, mivel a b. e. alapító, midőn utolszor fordult meg Kolozsvárt, érdeklődve tudakozódott a gy.-vásárhelyi népiskoláról. A kolozsvári ref. főiskola is, mint gy.-vásárhelyi birtokos, e népiskola érdekében egy kis felügyeletet gyakorolhatna, mint gyakorolt Takács János tanár idejében, mikor a vizsgákra elküldte egyik-másik tanár vagy tanító urat (nehány frttal vagy könyvvel), hisz a főiskolai előjárás nagy érdeke, hogy a gy.-vásárhelyi magyarok mivelődjének és értelmes gazdákká legyenek. —i,

— Az országos könyvkiállítás megnyitása, mint a lapokból olvassuk, a nagy munkahalmaz miatt jan. 15-ről febr. 26-ára halasztatott és nem a sugárúti múcsarnokban lesz, hanem az Akadémia épületében az Eszterházy-féle képtár helyiségében. A kiállítás tartani fog a húsvéti szünidők utánig, hogy a vidéki tanárok minél nagyobb számmal látogathassák.

— Győry Vilmost igen kedves meglepetésben részesítették a gyermekek. Ő ugyanis a karácsoni ünnepekre egy könyvet adott ki Ünnepi ajándék czímmel, melyben „Minden napra egy képecske, minden képhez egy versecske” van angol gyermekképekkel. Őt is meglepték aztán a gyermekek karácsonra cukorral, dióval s egy kis versecskével, mint gyöngéd bizonyítványával a naiv rokonszenvek.

— Berlinben eléállott egy „Általános német tanító-egylet” cz. testület, mely nem csupán azt tűzi célul, mit

a bécsi „Német tanító-egylet”, hogy t. i. a német községet megmentse az elszávosodástól Ausztriában, hanem ezen oltalmat kiterjeszti mindenüvé, hol a németiség fenyegetve van valamely ellenséges népfaj által s így ezen oltalmat leginkább Magyar- és Erdélyországban fogja gyakorolni. Szegény szászok!

— A gyermekjáték-tanműhelyt B.-Hunyadon a kereskedelmi miniszter úr 1882-től kezdve állami kezelésbe vevén át, annak vezetésére Gyarmathy Zsigmond elnöklete alatt báró Jósika Samu, Pál Károly, Chonet Gyula, Ignác Károly, dr. Magos Károly, Deák Izsák, Békessy Károly és Gámán Zsigmond kamarai titkár személyében bizottságot nevezett ki. A kamara befolyását ez intézetre a titkár kinevezése által kívánta biztosítani, a kit a gyűlés utasított, hogy a bizottság intézkedéseiről tegyen koronkint jelentést.

— Báthori György, kisdobai ev. ref. tanítót a király, a tanítói pályán 50 évig való működéséért koronás ezüst érdemkereszttel tüntette ki. Kerekes József tanfelügyelő decz. 20-án tűzte fel mellére a keresztet a szilágymegyei tanítótestület zilahi körének e napon tartott kisdobai gyűlésén.

— Új intézet a fővárosban. A fővárosban a tanügyi albizottság javaslatára, szó van egy oly nevelő intézet felállításáról, melyben az utcán korbóló 6—16 éves koldus fiú és leány gyermekek neveltetnének.

— A „Közoktatás” I-ső száma azt hallja, hogy Trefort miniszter ur közelebről nyilatkozni fog a népoktatásról s reformtervei kiviteléhez fog.

— Görögország tanügye javul. A legújabb statisztikai adatok szerint míg 1821-ben a férfiak 95%-a s a nők 99%-a sem írni sem olvasni nem tudott, ma 55 és 75%-ra olvadt le azok száma. Továbbá 1880-ban csak 91 elemi iskolája volt 6721 tanulóval, míg ma 1215 fiúiskola áll fenn s 74880 növendék látogatja, 75 leányiskolájába pedig 16932 tanuló jár. A lakosok száma 1.437.000-re rüg.

— Nyilvános nyugtatványok. (Folytatás) A „Család és Iskola” árában fizettek:

1881. a) 3 frtjával egész évre.

196. Állami tanítóképezde Sz.-Keresztur. 197. Állami iskola M.-Csucs. 198. Állami iskola Kide. 199. Állami iskola Somkerék. 200. Állami tanítóképezde Déva. 201. Állami iskola Sajó-Szent-András. 202. Állami iskola Csesztve. 203. Állami iskola Kis-Solymos. 204. Állami isk. Magyar-Kapud. 205. Állami isk. Szt.-Benedek. 206. Kir. tanfelügyelő Gáspár János Nagy Enyed. 207. Kése József, közs. tanító Inaktelke. 208. Ravasz György, áll. isk. tan. B.-Hunyad.

Az 1881-ik év második felére.

209. Polgári iskola Dees. 210. Torda-aranyosmegyei tanító-testület Torda. 211. Parti Gábor H.-Szoboszló. 212. Állami iskola Brassó. 213. Somorjai tanító-testület Cs.-Somorja. 214. Benedek János, tan. N.-Almás. Kolozsvárt, 1882. január 12-én.

A „Család és Iskola” kiadó-hivatala.

Tartalom: 1. Gyulai Pál gyermekverseiről, Ferenczi Zoltántól. 2. Fáy András mint paedagog, Bieger Imrétől. 3. Tárcza. Diesterweg nézetei atya és anya, a gyermek természete, annak környezete, nevelése és oktatásáról, Czirják Alberttől. 4. Szemle: Eötvös ünnepélyek. Az iskolai takarékpénztárakról. M. L. d'Henriet a rajzoktatásról. 5. Irodalom: Erdődi János neveléstana II. r. Dr. Bartók Istvántól. 6. Tedd a mi kötelességed, Boga Károlytól. 7. A kolozsvári keresk. tanoncziskola újraszervezése. 8. Meghívás. 9. Vegyesek.

A „Család és Iskola“ hirdető melléklete.

Új papír-üzlet!

Van szerencsém a helybeli és vidéki n. érd. közönség becses tudomására juttatni, hogy ez év augusztus 1-én az itteni piacon **főtér 12. sz. alatt levő Lukács-házban** egy a mai kor igényeinek teljesen megfelelő, egészen újonnan berendezett

Papír, író- és rajzszerszám kereskedést

(1) 2-6

nyitottam.

Készletet tartok mindennemű bel- és külföldi gyártmányu író-, levél- és rajzpapírok, festékárúk, írónok, valamint rajzszerszámokból és miután bevásárlásaimat a legelső gyáraknál személyesen, eszközöltem, a legnagyobb előnyöket nyújthatom.

E téren szerzett gazdag tapasztalataim párosulva szilárd elvekkel, biztosítékot nyújtanak az iránt, hogy legfőbb törekvésem leendő, bármily hozzám intézendő megbízásoknak a leggyorsabb- és legpontosabban eleget tenni.

Kiváló tisztelettel

Stratzinger Gusztáv, papírkereskedő (Kolozsvárt, főtér Lukács-ház)

Viszont eladók a legnagyobb kedvezményben részesülnek.

A FARSANGI IDÉNYRE FINOM HENGERLISZT.

m é z, m á k, d i ó s a t.

Saját készítményü

és több kiállításon

ÉRDEM ÉREMMEL

kitüntetett

páczolt

SONKA

és

Hazai mustár.

Finom francia és magyar

PEZSGÖK.

CSUKY IMRE

kereskedésében Kolozsvárt.

(4)

1—*

Az új találmányu Császár-olaj kizárólagos raktára.

Az új találmányu Császár-olaj kizárólagos raktára.

Duhony János

első és legnagyobb hazai asztalos és kárpitos butorraktárában Kolozsvárt a Redoute épületben kaphatók és különösen városi és vidéki lelkes, tanár és tanító urak és tanítónők számára összeállított butor csoportozatok következő három osztály szerint u. m.

I-ső osztály.

Egy finom lakkozott ágy, egy éjjeli kasztn, egy szalmazsák tödzelve, egy madrácz lószőrrel töltve, egy két ajtós ruhaszékény elosztva, egy íróasztal ékes álvánnyal, egy mosdószékény, egy tükör, négy drb, nádzék, egy ruganyos diván, két ablakfüggöny ösezesen 150 frtért.

(2)

II. osztályban.

2—*

Egy diófa politurozott nagy ruhaszékény, egy ágy magas fejfa ékítéssel, egy éjjeli szekrény márványlappal, egy szalmazsák tömött vászonnal tödzelve, egy mádráoz lószőrrel töltve, egy egyajtós mozdó szekrény, egy íróasztal ékes álványkával, egy üvegajtós könyves szekrény, egy ruganyos török diván, négy töltött szék rugóra, egy tükör arany- vagy diófa faragvány kerettel, két ablak függöny összesen 250 frtért.

III. osztályban Minden tárgy a legdiszesebb kiállításban.

Két diszes nagy ruhaszékény finoman politurozva, egy ágy magas fejfa ékítéssel, egy szalmazsák tödzelve, egy lószőr madrácz, vagy ruganyos töltéssel, egy éjjeli szekrény márványlappal, egy kettős mosdó szekrény betéttel: egy nagy fali vagy álló tükör, egy nagy íróasztal ékes álvánnyal, egy könyves szekrény, egy hazai garnitur u. m. egy kanapé, két karosszék, négy schoffe szék, egy zsámoly mind finom ripsz vagy crepp kelmével behuzva, egy diszes szalon asztal és két ablakfüggöny összesen 430 frtért.

E három osztályban elősorolt butordarabok egyenként is kaphatók ugy egyszerűbb mint sokkal diszesebb kiállításban a legjutányosabb árakért és kellő kezesség mellett részletfizetésekben is.

A feketeerdői üvegyár erdélyi főraktára Kolozsvárt

HUNWALD LIPÓT-nál

mindennemű üveg, porcellán, lámpa, tükör, kés, villa, kanál s több e szakmába vágó háztartási cikk a legjutányosabban vásárolható, illetőleg postán megrendelhető.

Némi tájékoztatásul szolgálna a következő árjegyzék kivonat:

- 1 tuczat metszett boros pohár 90, 1.20, 1.45 kr.
- 1 " " vizos pohár 1.32, 1.44, 2.40, 3.00 krig.
- 1 " " kávé pohár 2.16, 2.40, 4.20 krig.
- 1 darab " karafina dugaszszal 25, 32, 38, 45, 1.20 kr.
- 1 tuczat tányér kőedényből 1.20, 1.68 kr.
- 1 " " finom porcellán 2.00, 2.40, 2.60 kr.
- 1 " " finom porcellán özsonnás 1.00, 1.20, 1.40, 1.60 kr.
- hozzávaló mindenféle tál hasonló jutányos árban.
- 1 darab asztali petroleum lámpa 85, 1.10, 1.35, 1.60 krtól egész 5 frtig.
- 1 " függő " " 45, 60, 85, 1.20, 2.50 krtól egész 12 frtig.
- 1 " fali " " 35, 45, 75 kr.
- 1 " fali tükör diófa keretben nagy 1.20, 1.50, 2.20, 3.60 krtól egész 9 frtig.
- 1 " fali tükör arany keretben nagy 2.20, 2.50, 4.50, 6.00 krtól egész 15 frtig.
- 1 " toilet tükör fiokos 55, 85, 1.20 krtól egész 3 frtig.
- 1 " " oszlopos 3 frt, 4 frt 50 krig.
- 1 tuczat kés villa frt. 2.—, 2.50: 3.50 egész 10 frtig.
- 1 " evő kanál finom frt. 2.—, 3.20, 4.40
- 1 " kávé kanál finom frt. 1.—, 2.10, 3.—
- 1 darab leves és tejszedő kanál 40, 50, 1.00, 1.60 kr.

Ezenkívül nagy választék kávé és theás edényekben, ugy egyes findzsák, mint egész garnitúrákban, továbbá virágtartók, ezukorszeleneczek, dohány- és szivartartókban, mind a legjutányosabbn gyári árban.

Teljes tisztelettel:

HUNWALD LIPÓT,

(3)

2—3

a fek. erdői üvegyár erdélyi főraktár, Kolozsvárt, b.-magyar-utca 4. sz.